

T Á R L A T S Z I M U L T Á N

-- Hallo, Szervátiusz Tibor nincs itthon: a tengeren van a gyerekekkel. De nagyon szívesen megmutatom a szobrait, no meg az enyimeket is, ha kíváncsi rájuk. Én ugyanis az apja vagyok... Ne mentegedőzzék, tudom, hogy a fiam neve áll a telefonkönyvben. Jöjjön!

-- Van egy pennája Uram? Az anyém kallódik valahol. --

S az impozáns albumba a "Kétszáz rajz"-ot jelző cím alá odakerül a jólismert kézjegy: NAGY IMRE. Az erdélyi magyar festők nesztora és legjobbjja egyben, aki odairta. Csakugyan, mint Szervátiusz Jenő a szobrászoké.

-- Nagy kin már nekem az irás, a dedikálás -- hajol egyik prospektusa fölé. -- Látja, hogy remeg a kezem: szétfoly-nak a betűim. Ó, a faragásban dehogy, azt biztos kézzel csinálom.

Valóban, a faszobrok rovásírást idéző, híres szálkás szignója bizonytalan, reszkető betűsorrá válik a papíron.

-- Hány éves Ön, Imre bácsi?

-- Én? Csak nyolcvanegy. Miért?

Köpcös ember, majdnem teljesen kopasz és meglepően eleven. Több önarcképével összevetve a modell -- úgy tűnik -- változatlan: tekintetében mindig ott a keménység, készen arra, hogy bármikor átváltson a góbé furfangos hunyorgására.

Szervátiusz tanár ur magasabb, kissé hajlott. Nem mutatja hetvenegy életévét. Erősen tagolt arcát csüngő bajusz lakja, amelyet a legkisebb mosoly is mélyen körülárkol. Viharvert, sötétbarnára cserzett arc ez, amelyet sokszor meg-

— Most egy folyamatot festek, Uram — így Nagy Imre,
— Azt, ahogyan folyik az Olt. Ezen a félkész vázlaton nem lát-
szik ugyan, de ott, a kanyar előtt még tiszta, aztán a kis híd
alatt zavaros lesz, majd meghabosodik a köveken. Aztán lassan
letisztul, és a kiszélesedésben már egészen opálos, hogy to-
vábbfolyva ismét új arcot vegyen fel. A színe is mindenütt
más: aszerint, hogy mi tükröződik benne. Festeni csak hosszú
és pontos megfigyelés alapján lehet, nem pedig úgy, a vakvilágba.

— A tiszafát azt nagyon szeretem. A leggyönyörűbb a-
nyag. Nézze, a "Négy évszakot" is abból faragtam. Igyekszem
úgy dolgozni, hogy meghagyjam a fa eredeti formáit, én csupán
kiegészítem őket. A görcsöt, a kérget, eret nem vágom ki: a
szobor részévé teszem, az én szándékom a természethez igazitom.

Nagy Imre udvarán ülünk az eresz alatt, a muzeum tö-
szomszédságában, s figyeljük a vihart. Közben a zsögödi táj-
ról hallok előadást, és a villámok természetéről. Megismerke-
dem a Harom-heggyel, megtudom hol álltak a környék várai, mi-
lyen messze indult a villám és hova csapott. Zsögöd környékét
tán senki nem ismeri jobban, és senki nem festette nagyobb
szeretettel, mint házigazdám. A villámok szeretetét pedig meg-
érti bárki, aki a "Vihar" című képét látta már. Ő még az em-
berekben is képes megfesteni a villámokat.

Minden butoruk csak itthon készülhetett; ki más tudná
azt a Dózsa-trónt úgy megfaragni, hogy négy székely alkossa a
falábakat, a támlát pedig — amelyen Dózsát marcangolják pa-
rasztjai — két kopjafa fogja közre. A legtöbb butort közösen
faragták: az apa az alakokat, fia a burjánzó népi ornamen-
tikát. S némelyiken ott is a felirat: "Ezt is magunknak fa-
ragtuk!"

faragott már, mindig valami szelíd szomorúságot adva vonásainak.

Szeredától délre fekszik Zsögöd, annak közepén meg a Nagy Imre Múzeum áll. Öt éve ad otthont az életmű gerincének. Érdekessége, hogy külön kis pantheont alkotnak benne a művészek Erdély kortárs nagyjairól alkotott grafikái: Tamási Áron, Kós Károly, Sütő András, Benkő Samu, Balogh Edgár s a többiek — mindannyian személyes jóbarátai.

Ha Szervátiusz Jenő kilép a teraszra, lába alatt ott terül el Kolozsvár. A meredek kaptató --amely a várhegy ama nyulványára visz föl, ahol fiával lakik-- alaposan megizgatja a látogatót. A ház saját tervezésük, falába illesztve ott állnak legkedvesebb munkáik: vonzó cégek, s megbízható építőkövek egyben.

Nagy Imre fekete vaskapuján büszke kakas nyújtja ég felé a nyakát.

-- Ki csinálta ezt a kaput Imre bácsi? -- kérdelem bucsuzáskor. Összeszűrül a szeme, cinkosan:

-- Ezt Nagy Imre. Ismeri? Ugy hegesztette egymaga.

-- Hogy melyik a legkedvesebb szobrom? -- Szervátiusz csöppet sem töpreng. -- Ott buvik a sarokban. Ő az, Emré bá. Ez az én egész művemnek a kulcsa. Emré bá amolyan faluszegénye volt, egyszer kapott egy báránycáát, hogy neki is legyen valami, s ennek úgy örült, hogy amikor visszavették tőle, sirba vitte a keserűség. Megfaragtam én az ő egész balladáját is, de másért fontos nekem ez a bárányölölő ember: evvel a szoborral találtam meg az én igazi föladatomban: a népművészeti hagyományok folytatását... Nézze csak azt az ágytámlát: ott állok magam közepén, emitt Emré bá hívogat engem,

másik oldalon meg egy munkásszobrom, még a "szocreál" kor-
szakomból. Ez volt az én nagy válaszutami Artán, amikor né-
pi stílusomat megtámadták, póznak bélyegezték — hát megmutat-
ja ez a faragott tányér, mint rugaszkodtam a tisztaság felé
a havasokról: bónom alatt Emé bát szorongatva. Őt mindig
ujra kell mintáznom. — mutat néhány variációra.

Összevetve a zsögödi anyagot a Teleki Téka kisebb tár-
latával, szembetűnő, mennyire életigenlő Nagy Imre művészete.
"Zsögödi temető" című képén a fejfákat alig lehet észrevenni,
de a szomorufüz alatt egy anya szoptatja gyermekét. Igazi
székely keménységgel ábrázol, és témái könyörtelenül való-
ságalapúak. "Brummadza" című festménye, amelyen a gyönyörű
alvó lány mögött ott a kegyetlen-vörös medve, máris önkéntes-
lenül a zsögödi csángó legény portréját idézi fel, "Kicsi Pé-
terét, akit a medve megevett." Egy másik vásznon a "Vágy"-at
megtestesítő csodálatos, nyújtózó aktról azonnal a zsögödi
mindennapok talajára rántja tekintetünket a patakparton fe-
szültén figyelő juhászkutya. Híres műve a "Gond" mellbevágó
a várandós parasztasszony aggóató szomorúságával.

-- Nézze ott, az ágyam fölött azt a domborművet -- mutat-
ja Szervátiusz. -- A Cantata Profana. Figyelje a haladást. Itt
a tilinkózó pásztorfiu meg a dallamot lejegyző Bartók mester.
Aztán már kezdődik a rengeteg, amelyben iját feszíti öreg-
pó. A szarvasok válaszát egy az egyben tükrözi a kilenc agan-
csos viselkedése: az első még beszél apjával, a második te-
kintetével kérleli, a harmadiknak már öklelésre áll a szar-
va, a negyedik a patáját mutatja, az ötödik a tiszta forrás-
ból kortyint, pataokban gázol a hatodik, és a széles jövőnek
vág a többi, hegyre fut. Sokba telt, míg így megfaragtam.

— Nehezen adom el a szobraimat — néz rám a tanár ur.
— Így szeretem őket, együtt, ha a családban maradnak. — Ám
majd minden erdélyi város őriz legalább egyet az alkotásaiból.

Vacsora közben pisztrángfogásairól mesél Imre bácsi.
Egyetlen szenvedélye a horgászat a hegyi patakokban. No meg
a festés, természetesen. Ő sem válik meg szívesen műveitől.

— Ugy vagyok velük, mint a mozaikkal — mondja. — An-
nak a kövei is csak együtt szépek. Az én művem is csak egy
egész.

Bucsuzom a földszinti műteremben. A háttérben Tibor
monumentális szobrai állnak: a "Kolozsvári Krisztus" és a két
"Maggyilkolt Petőfi", a villámsujtottan álló és a gyökérré
vált. Faragott kőkapu a kijárat. Az egyik félfa Jenő munkája,
a másik Tiboré. A szemöldökfa a nagy tehetségnek ígérkező u-
nokára, Istvánra vár.

Nagy Imre azt jelenti az erdélyi képzőművészetben,
amit Tanási Áron az irodalomban, bár művészetük szférája más.
Legvégül Tompa Lászlót idézem, aki "Lőfürőszítés". című versé-
ben őket tette meg a székelyek példaképeinek:

"... Imre szorítja, s Áron...
és Áron nem hagyja magát!"

János Győző